STM/SVO/ETU/Vartio

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle, asiantuntijakuuleminen 7.10.2022

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAIKSI TYÖTTÖMYYSTURVALAIN 2 a JA 4 LUVUN MUUTTAMISESTA (HE 180/2022 VP)

Yleistä

Esityksessä ehdotetaan muutoksia työttömyysturvalain soviteltua työttömyysetuutta koskeviin säännöksiin.

Esitys liittyy valtion vuoden 2023 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Esityksen tavoitteet

Esityksen tavoitteena on edistää osittaisen työllistymisen ja lyhytkestoisen työn vastaanottamista sekä selkeyttää työttömyysetuuden maksuperusteista sovittelua.

Esityksen keskeinen sisältö

Työajan poikkeuksellinen arviointi

Sovitellun työttömyysetuuden myöntäminen edellyttää, että hakijan työaika ei ylitä työttömyysturvalain 4 luvun 3 §:ssä säädettyä 80 prosentin työaikarajaa. Jos työnantajalla ei ole mahdollisuutta eikä tarvetta valvoa työaikaa, työttömyysetuuden maksaja ei yleensä pysty toteamaan sovitellun työttömyysetuuden saamisen työaikaedellytyksen täyttymistä. Vakiintuneen soveltamis- ja ratkaisukäytännön mukaan, jos on ilmeistä, että työ on osittaista, oikeus soviteltuun työttömyysetuuteen voi syntyä.

Esityksessä ehdotetaan, että työttömyysturvalain 4 lukuun lisättäisiin uusi 3 a § työajan poikkeuksellisesta arvioinnista. Oikeus soviteltuun työttömyysetuuteen olisi, jos työn luonteesta ja olosuhteista voidaan päätellä, että 80 %:n työaika ei ylity. Oikeus soviteltuun työttömyysetuuteen edellyttäisi edelleen aina työn osa-aikaisuutta.

Lisäksi ehdotetaan, että työttömyysturvalain 2 a luvun 2 §:n 1 momentin 4 kohtaan lisättäisiin viittaus 4 luvun ehdotettuun uuteen 3 a §:ään. Muutoksella säilytettäisiin nykytila siltä osin, että työstä voisi erota työttömyysturvaoikeutta menettämättä (ilman ns. karenssia), jos palkka on alle 1283 euroa kuukaudessa (vuonna 2022) eikä työnhakija ole työaikaan liittyvistä syistä oikeutettu soviteltuun työttömyysetuuteen.

Kuukautta pidemmältä ansaintajaksolta maksettu työtulo

Työttömyysturvalain 4 luvun 2 §:n 5 momentissa säädetään työtulon jakamisesta maksukuukaudelle ja sitä seuraaville kuukausille, kun tuloa maksetaan kerralla kuukautta pidemmältä ansaintajaksolta.

Esityksessä ehdotetaan, että tulon jakaminen koskisi vain tilanteita, joissa työnantaja on maksanut palkkaa tavanomaisesta palkanmaksujaksosta poiketen. Lisäksi säännökseen ehdotetaan lisättäväksi työaikatarkastelua koskeva säännös, jonka mukaan palkan perusteena oleva työaika jaettaisiin tasan vaikuttamaan niin monelle kuukaudelle kuin jolta palkka on ansaittu. Työajan jakamista koskeva muutos vastaisi nykyistä vakiintunutta soveltamis- ja ratkaisukäytäntöä.

Työaikatarkastelujakso

Henkilön palkan perusteena olevaa työaikaa tarkastellaan kalenteriviikoittain, kun hänen päivittäistä työaikaansa on lyhennetty lomautuksen tai lomautukseen rinnastettavan syyn johdosta tai kun hänen työntekonsa on estynyt sellaisen työtaistelutoimenpiteen takia, jolla ei ole riippuvuussuhdetta hänen työehtoihinsa tai työoloihinsa. Koko palkan perusteena olevan työajan kohdentaminen yhdelle kalenteriviikolle voi johtaa sovitellun työttömyysetuuden epäämiseen.

Esityksessä ehdotetaan, että työaikatarkastelujakso olisi nykyisen kalenteriviikon sijasta sovittelujakso edellä mainituissa tilanteissa. Sovittelujakso on neljä viikkoa tai kuukausi.

Työttömyysturvalain 4 luvun 3 §:n muutoksen johdosta soviteltua työttömyysetuutta maksettaisiin koko sovittelujaksolta, mikäli kaikki työttömyysetuuden saamisen edellytykset täyttyisivät.

Erityinen sovittelujakso

Erityistä sovittelujaksoa ja siihen liittyvää laskennallista tuloa koskevia työttömyysturvalain säännöksiä ei ole sovellettu toukokuusta 2020 lähtien, ja tätä koskeva väliaikainen laki on voimassa 31.12.2022 asti. Väliaikaisen muutoksen koetaan yksinkertaistaneen sovitellun työttömyysturvan toimeenpanoa ja lisäksi sen arvioidaan lisänneen etuudenhakijoiden ymmärrystä etuuden määräytymisperusteista.

Ehdotetaan, että erityisestä sovittelujaksosta työttömyysetuuden sovittelun perusteena luovuttaisiin. Sovittelujaksolla maksettu työtulo soviteltaisiin silloinkin, kun se maksetaan aikana, jolta ei ole oikeutta työttömyysetuuteen. Työttömyysturvalain 4 luvun 2 §:n muutoksen johdosta sovittelujaksolla maksettu työtulo huomioitaisiin työttömyysetuuden määrässä sellaisena kuin se on maksettu.

Vaikutukset

Esityksen vaikutuksia on kuvattu hallituksen esityksen perusteluiden kohdassa 4.2. Ehdotusten kokonaisvaikutukset julkiseen talouteen arvioidaan vähäisiksi. Yksittäisissä tilanteissa sovitellun etuuden saajien saama etuus voi ehdotettavien muutosten johdosta pienentyä tai kasvaa. Sovitellun työttömyysetuuden määräytymisperusteiden selkeyttämisen arvioidaan kannustavan työttömiä lyhytkestoisen työn ja osa-aikatyön vastaanottamiseen.

Voimaantulo ja soveltaminen

Laki on ehdotettu tulemaan voimaan 1.1.2023.

Esityksessä ehdotetaan, että lakia sovellettaisiin työttömyysetuuden maksamiseen sellaiselta hakujaksolta, joka alkaisi 1.1.2023 tai sen jälkeen. Esityksessä ehdotettua lain 4 luvun 3 a §:n säännöstä työajan poikkeuksellisesta arvioinnista voitaisiin kuitenkin soveltaa myös työttömyysetuuden maksamiseen, kun hakemus on saapunut työttömyyskassaan tai Kansaneläkelaitokseen ennen lain voimaan tuloa.